

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Nejla Demir

Ağrı Milletvekili

Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024 yılında 600 bin baş besilik sığır ithalatı yapmayı planlıyor. Bu ithalat, Et ve Süt Kurumu tarafından organize edilecek. Et ve Balık Kurumu (2013 yılında Et ve Süt Kurumu olarak yeniden adlandırıldı) son yıllarda adeta bir ithalat ofisi gibi çalışıyor. 2010 yılından beri kesintisiz devam eden ithalat politikaları, canlı hayvan, karkas et, yem hammaddeleri ve veterinerlik malzemeleri gibi birçok kalemde devam ediyor.

Hayvancılıkta ithalat, 2007-2008 yıllarında yaşanan büyük kuraklıkla başladı. Kuraklık, yem hammaddelerinin (arpa, buğday, mısır) fiyatlarını yüzde 100 artırırken, çiftçilerin ürettiği çiğ sütün fiyatı yarı yarıya düştü. Yem maliyetlerindeki artışa rağmen çiğ süt fiyatlarının düşmesi, birçok üreticiyi süt ineklerini kesmek zorunda bıraktı. Tarım Bakanlığı bu dönemde 1 milyondan fazla süt ineğinin kesildiğini açıklamıştı. Bu kritik dönemde üreticilere yeterli destek sağlanmaması, hayvancılık sektöründe kalıcı yaralar açtı.

2008 yılında hayvancılık destekleme politikası kökten değiştirildi. Daha önce bitkisel üretimde uygulanan ve başarısız olan doğrudan gelir desteğinin bir benzeri “hayvan başına destek” ödemesi ile hayvancılıkta başlatıldı. Destekler büyük oranda azaltıldı ve sektör desteksiz bırakıldı. Bu durum, kırmızı et fiyatlarının uzun süre sabit kalmasına neden oldu; çünkü et arzı fazla oldu. Ancak, süt ineklerinin kesilmesi doğurganlık oranını azalttı ve hayvan varlığı düşmeye başladı.

2009 yılı sonunda yapılan hayvan sayımında yeterli hayvan olduğu belirtilmesine rağmen, 2010 yılı itibarıyla ithalat kararı alındı. İlk etapta Estonya, Letonya, Litvanya ve Macaristan'dan canlı hayvan ithalatı planlandı, ancak ihaleler kısa sürede iptal edildi. Ürdün merkezli Hijazi Grup, Et ve Balık Kurumu'nun o dönemde peş peşe yaptığı ihalelerin çoğunu kazandı. 2010 yılında sıfır gümrükle 100 bin tonluk canlı hayvan ithalatı için yetki verildi ve özel sektöre de ithalat kapıları açıldı. Başlangıçta fiyatlar düşse de üretim büyük darbe yedi ve ithalat sürdürüldü.

Hayvan ve et ithalatı yapılırken, Ziraat Bankası aracılığıyla sıfır faizli hayvancılık kredileri verilmeye başlandı. Bu krediler, hayvancılıkla ilgisi olmayan birçok kişi ve şirketin sektöre girmesine yol açtı. Kredilerin büyük bir kısmı ithalata ve inşaata harcandı. 2011 yılında ilk kez Kurban Bayramı için kurbanlık ithal edildi, 2012 yılında ise saman ithal edildi. Bu dönemde çok sayıda işletme kuruldu, ancak birçoğu daha sonra kapandı. Böylece ülkenin kaynakları iktidarın yanlış politik tercihleri nedeniyle heba edildi.

2016 yılında açıklanan “Milli Tarım Projesi” ile ithalatı önleyecek ve yerli üretimi artıracak projeler planlandı. Ancak, ithalat bu dönemde de devam etti. 2018 yılında ithalat rekoru kırdı ve 1 milyon 460 bin büyükbaş, 426 bin küçükbaş hayvan ithal edildi. Bu ithalat için 1 milyar 754 milyon dolar harcandı.

AKP iktidarı, 2010 yılından bu yana kesintisiz olarak canlı hayvan ve kırmızı et ithalatını sürdürüyor. Bu süreçte ithalata harcanan toplam miktar 11 milyar doları buldu. İthalat, et fiyatlarını düşürmek amacıyla yapılmış olsa da bu fiyatlar düşmedi, aksine arttı. 2010’da karkas etin kilosu 10 liradan 15 liraya çıkmışken, bugün 360 liraya kadar yükseldi. İthalata harcanan döviz, üretime ve üreticiye verilseydi, ülkemiz bugün canlı hayvan ithalatçısı değil, ihracatçısı olurdu.

İktidarın hayvancılık politikası, ithalata dayalı bir yaklaşımdan öteye geçemediği sürece, sürdürülebilir bir hayvancılık sektörü inşa etmek mümkün olmayacaktır. İthalatın kısa vadeli fiyat kontrolü sağlamaya çalıştığı bu süreçte, uzun vadede yerli üretim potansiyelinin göz ardı edilmesi büyük bir yanılgıdır. Hayvancılıkta kendi kendine yeten bir ülke olabilmek için, üreticilere yönelik daha etkin destekleme politikaları, yem üretiminin teşviki, veterinerlik hizmetlerinin iyileştirilmesi ve modern üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması gereklidir.

Özellikle seçim bölgem olan Ağrı, coğrafi yapısı ve iklimi nedeniyle hayvancılık için oldukça uygun koşullara sahip olup, geniş meralar ve otlak alanlarıyla dikkat çekmektedir. Bu avantajlı konum, ilde büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılmasını mümkün kılmaktadır. Ancak AKP iktidarları döneminde her açıdan ihmal edilen kentimiz, hayvancılık sektörünün bu potansiyelini de tam olarak kullanamamaktadır. Kürt sorununun çözümsüzlüğünde ısrarın yarattığı ekonomik tahribatlar, göç ve girdi maliyetlerindeki artış da ayrıca bölge illerinde hayvancılığın gelişmesinin önüne geçmektedir.

Bu bağlamda;

1. 2007-2008 kuraklığı sırasında yem hammaddelerinin fiyatları yüzde 100 artarken, çiftçilerin ürettiği çiğ sütün fiyatı neden yarı yarıya düştü? Bu süreçte çiftçilerin ekonomik yükünü hafifletmek için hangi destek mekanizmaları devreye sokuldu veya neden sokulmadı? Bu durumun sektördeki üretici güveni ve sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri nasıl değerlendirildi?
2. 2008 yılında hayvancılık destekleme politikası kökten değiştirildi ve doğrudan gelir desteğinin bir benzeri olan “hayvan başına destek” ödemesi uygulamaya kondu. Bu politika değişikliği yapılırken hangi bilimsel ve ekonomik analizler dikkate alındı? Değişikliğin sektördeki üreticilere olan kısa ve uzun vadeli etkileri nasıl ölçüldü ve değerlendirildi?
3. 2008 yılında 1 milyondan fazla süt ineğinin kesilmesiyle sonuçlanan kriz sırasında Tarım Bakanlığı’nın aldığı önlemler nelerdir? Bu kesimlerin hayvancılık sektörüne ve ülkenin hayvan varlığına olan uzun vadeli etkileri nasıl hesaplandı ve bu durumun tekrar yaşanmaması için hangi stratejik önlemler alındı?

4. 2009 yılında yapılan hayvan sayımında yeterli hayvan olduğu belirtilmesine rağmen, 2010 yılında neden ithalat kararı alındı? İthalat kararı verilirken, yerli üretimin desteklenmesi ve artırılması için hangi alternatif politikalar değerlendirildi? Bu kararın sektöre olan etkileri nasıl analiz edildi?
5. 2010 yılından bu yana ithalata harcanan 11 milyar doların yerli üretimi desteklemek için kullanılmaması, tarım ve hayvancılık sektöründe nasıl bir fırsat kaybı yarattı? Bu miktarın yerli üretime yönlendirilmesi durumunda, üretim kapasitesi, istihdam ve ekonomik kalkınma açısından ne gibi potansiyel gelişmeler öngörülyordu?
6. 2010'da karkas etin kilosu 10 liradan 15 liraya çıkarken, 2024 yılında 360 liraya kadar yükselmesinin altında yatan temel nedenler nelerdir? İthalatın fiyatları düşürme amacı neden başarısız oldu ve bu süreçte yapılan hatalar nelerdi? Fiyat artışını engellemek için hangi yapısal reformlar göz ardı edildi?
7. Ziraat Bankası aracılığıyla verilen sıfır faizli hayvancılık kredilerinin büyük kısmının ithalata ve inşaaata harcandığı belirtiliyor. Bu kredilerin amacına uygun kullanılmasını sağlamak için hangi denetim ve izleme mekanizmaları oluşturuldu? Kredilerin üretime yönlendirilmesi için hangi teşvik ve düzenlemeler devreye alındı?
8. 2016 yılında açıklanan "Milli Tarım Projesi" ithalatı önleyecek ve yerli üretimi artıracak projeler planlarken, neden ithalat devam etti? Bu projelerin etkinliği ve başarı oranı nasıl değerlendirildi? İthalatın devam etmesinin temel nedenleri ve projelerin uygulanmasındaki eksiklikler nelerdir?
9. Sıfır faizli kredilerin hayvancılıkla ilgisi olmayan birçok kişi ve şirketin sektöre girmesine yol açtığı ve bu durumun sektörde verimsizlik ve israfa neden olduğu belirtiliyor. Bu tür girişimlerin sektörde yarattığı sorunlar nasıl yönetildi ve düzenlendi? Sektör dışı girişimcilerin yarattığı etkiler nasıl analiz edildi ve bu tür sorunların tekrarlanmaması için hangi önlemler alındı?
10. Ağrı'daki hayvancılık potansiyelini artırmak için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın öngördüğü politikalar nelerdir? Özellikle geniş meraların ve otlak alanlarının etkin kullanımını teşvik etmek adına hangi destekler ve projeler planlanmaktadır?
11. Kürt sorununun çözümüne dair belirsizliklerin bölgedeki ekonomik etkileri hakkında ne gibi bir analiz yapılmaktadır? Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bu belirsizliklerin bölgedeki hayvancılık sektörü üzerindeki etkilerini değerlendiren bir raporu var mı? Bu etkilerle başa çıkmak için hangi stratejiler önerilmektedir?
12. Ağrı ve bölge kentlerinde hayvancılık sektörünü etkileyen göç ve girdi maliyetlerindeki artışın analizi nasıl yapılmaktadır? Tarım ve Orman Bakanlığı, bu artışları azaltmak veya etkilerini hafifletmek için hangi politikaları veya önlemleri planlamaktadır?